

اجرای «موش» در شهرزاد

نمایش «موش» به نویسندگی بهمن فرسی و کارگردانی آرمان شیرالی در پردیس تئاتر شهرزاد روی صحنه می‌رود. به گزارش جام جم، این نمایش پس از بازگشایی سالن‌های تئاتر روی صحنه خواهد رفت. موش که دومین تولید رسمی گروه «مُخ تلفات» است با آهنگسازی بابک خانقلی داستان هیات‌دولتی است که بر سر تصاحب یک ملک درگیر می‌شوند. تجربه پیشین شیرالی نمایش «مختلفیم» بود که با استقبال مخاطبان همراه شد.

رابطه شیخ اجل با موسیقی

صلح‌الدین دیو!

کلان: آذر مهاجر

سعدی، عطار، عراقی و حتی مولوی پس از آنها قرار می‌گیرند. (هزار گلخانه

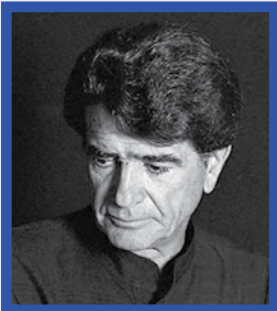
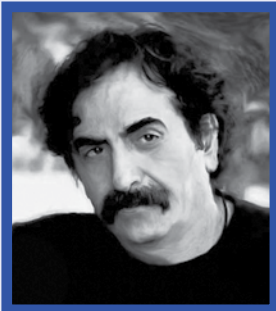
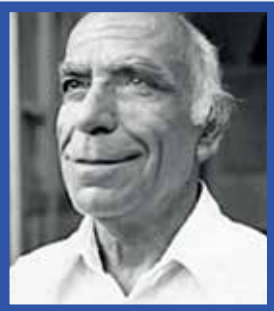
آواز، انتشارات فراگفت، ص ۳۳)

دلایل محبوبیت سعدی، خواه برای مطالعه و خواه برای ارائه در آواز، متعدد و بسیار است. سعدی ساده سخن می‌گوید و در سخنانش نگاهی جهان‌شمول را بازگو می‌کند. گذشته از بوستان و گلستان، که سعدی در نگارش آنها پی اهداف خاصی بوده، در م با تکیه بر دانش جامعه‌شناسی و روان‌شناسی که دارد، دردهای مشترک کاود. او با تکیه بر عشق تلاش می‌کند که جماعتی که بارها مورد غارت و ته و حکومت بیگانگان جنایتکار را تجربه کرده‌اند را سر پا نگه دارد. سعدی فخت از عرفان و مفاهیم عرفانی که در شعر عصر او تازه یا گرفته بود و شعر حی صرف، راه سوم را انتخاب کرد. شعرهای او سرشار از عشق زمینی است عشق را معرفی می‌کند. عشقی که انسان را از خویشستن‌اش فارغ می‌کند. آن عاشق در برابر معشوق، خود را تسلیم می‌داند و به روزگار عاشقی رضا جور کنی رای ما دگر نشوده» البته سعدی با نگاه طنز خود در بزنگاه‌های از عشق و انتقاد اجتماعی می‌پردازد:

لر را حرام می‌گویند / نظر حرام بکردند و خون خلق حلال
س‌هایش از زبان ورزی و فرم‌گرایی پرهیز می‌کند و تمرکزش روی معنا، خواننده را هم‌زمان به سوی هدفی خاص، که همان پیام شعر است، پیش می‌برد. براو به حدی است که آدم باور نمی‌کند سعدی غزلسرا همان سعدی گلستان ی متنوع و شیوه‌های گوناگون دیگر، غیر از وزن عروضی، شعر او را از موسیقی و دست خواننده را برای اجرا باز می‌گذارد. درک درست سعدی از دوران خود نی، سبب شده که طیف گسترده‌ای از جامعه طرفدار شعرش باشند. شعرا و گی و عشق است و امیدواری، شعری رنگارنگ که توصیف طرح‌ها و رنگ‌های کنار توجه به دردهای مشترک انسانی توامان دارد. شعری که در نهایت ایی، پیچیدگی‌های خاص خود را دارد که شاعر برای اهالی درک و دریافت کنار از. همین روست که می‌گویند شعرا و سهل و متنع است.

یک روایت از حلب

فیلم مستند بلند «درهمسایگی ماه» به کارگردانی رضا فرهمند و تهیه‌کنندگی مرتضی شعبانی در بخش مسابقه جشنواره رقابتی هات داکس۲۲ رونمایی می‌شود. به گزارش جام جم، این جشنواره مهم‌ترین و بزرگ‌ترین رویداد فیلم مستند و بازار فیلم در آمریکای شمالی است. در همسایگی ما سعی دارد با نگاهی عمیق در زندگی روزمره یک خانواده جنگزده در بیمارستان حلب به روزنه‌های امید به زندگی در ذهن یک دختر بپردازد.

مروری بر حیات شعر سعدی در چند اثر از موسیقی ایرانی

سماع اهل دل، آواز ناله سعدی است

محمد رضا شجریان را سعدی خوان موسیقی ایرانی می‌شناسند؛ به دو اعتبار چنین می‌گویند: نخست این‌که شاید هیچ آوازخوانی به اندازه او شعر سعدی را نخوانده است و دوم این‌که بین آثار مهم موسیقی ایرانی که بر شعر سعدی استوار شده‌اند، چندین و چند اثر شاخص از او دیده می‌شود. تمرکز او بر شعر سعدی تا بدان جا بود که شاید تنها خواننده‌ای است که تاکنون در کنار سعدی پژوه‌ها، به‌طور جدی درباره سعدی سخن گفته است. نشان به آن نشان که اردیبهشت‌ماه سال ۱۳۸۹ که موسسه شهر کتاب می‌خواست برنامه‌ای در بزرگداشت سعدی ترتیب دهد و از ادیبان و منتقدانی چون ضیاء موحد، حسین معصومی‌همدانی، محمد جواد غلامرضا کاشی، محسن گودرزی و علی اصغر محمد خانی دعوت کند، محمد رضا شجریان را نیز از قلم نینداخت تا شاید برای نخستین بار یک آوازخوان در کنار فلاسفه و ادبا بنشیند و درباره سعدی سخن بگوید. بگذریم، اینها را گفتیم تا بگوییم اگر در فهرست «اتایی که از قطعات موسیقی برگزیده بر اساس شعر سعدی به‌دست داده‌ایم چند تایی از محمد رضا شجریان است، به‌دلیل همین تمرکز او بر سعدی و خلق چندین و چند اثر شاخص با شعرهای سعدی است. جالب است بدانید که او در بیش از ۲۰ آلبوم رسمی و در چندین آلبوم غیر رسمی و اجرای خصوصی از سعدی خوانده است.

«بگذار تا مقابل روی تو بگذریم...» و «ما گدایان خیل سلطانیم»

محمد رضا شجریان

آلبوم: نوا؛ مرکب خوانی ● آهنگساز: پرویز مشکاتیان ● سال انتشار: ۱۳۶۵

بعید است کسی تردیدی بورزد و مناقشه‌ای را روا بدارد در این باره که این سه ساز و آواز مرکب در آلبوم «نوا»، شاخص‌ترین هم‌نشینی موسیقی کلاسیک ایرانی با شعر سعدی است. از قضا این مرکب خوانی شگفت، انتخاب نخست بسیاری از دوستداران موسیقی ایرانی بین آثار محمد رضا شجریان است. شجریان در یکی از فرازهای کارنامه خود، کاری کرد که تقریباً فراموش شده بود، کسی یادش نیست پیش از انتشار این مرکب خوانی، واپسین مرکب خوانی آواز ایرانی را چه کسی صورت داده بود. کار با درآمد نوا آغاز می‌شد اما چه رفت و برگشت‌های صعبی داشت شجریان به ابوعطا، شور، بیات ترک و سه‌گاه و چه غزلی راست کارتر از غزل سعدی برای این واریاسیون بی‌همتا.

«از در درآمدی و من از خود به‌در شدم»

غلامحسین بنان

آهنگساز: حبیب‌ا... بدیعی ● آلبوم: شاخه‌گل ۱۴ ● سال پخش: دهه ۳۰

آن روز که جلیل شهناز و حسن کسایی، دست حبیب‌ا... بدیعی و امیرناصر افتتاح را گرفتند و به رادیو رفتند تا برگ سبز شماره ۴۶ را با صدای بنان ضبط کنند، لابد گمان می‌کردند این برگ نیز، برگی است مثل دیگر روزهای معمول رادیو که سه‌گاهی یا چهارگاهی یا ماهوری کوک می‌شود و ده بیست دقیقه‌ای برنامه پر می‌کند. بنان اما آن روز، سعدی با خود آورده بود. کاری که کمتر می‌کرد، از در درآمدی و من از خود به‌در شدم. با آن صدای زیر-و تحریرهای کوتاه و مخملی که از حنجره‌اش طنین می‌گرفت، چه کرد آن روز آقای بنان با سعدی. برگ سبز ۴۶، بعدها در چهاردهمین آلبوم بنان با عنوان «شاخه‌گل ۱۴» هم منتشر شد.

«از در درآمدی و من از خود به‌در شدم»

محمد رضا شجریان

آهنگساز: پرویز مشکاتیان ● آلبوم: دستان ● سال انتشار: ۱۳۶۷

محمد رضا شجریان کار در رادیو را دقیقاً از همان سالی آغاز کرد که غلامحسین بنان، خوانندگی را کنار گذاشت؛ هم او که گفتیم «از در درآمدی و من از خود به‌در شدم» سعدی را در برگ سبز ۴۶ خوانده بود. غزل آن قدر مهم و محبوب بود که سه دهه بعد، شجریان دوباره سراغش برد. بنان در دستگاه سه‌گاه خوانده بود و شجریان این بار چهارگاه را انتخاب کرد. شاید به این دلیل که بتواند مخالف چهارگاه را هم بخواند که در نت‌های بسیار بالا اجرا می‌شود. یعنی دقیقاً خلاف آنچه بنان خوانده بود. این دو بیت که شجریان آنها را در مخالف چهارگاه خواند: «من چشم از او چگونه توانم نگاه داشت/ کاول نظریه دیدن او دیده‌ور شدم / او را خود التفات نبودش به صید من / من خویشتن اسیر کمند نظر شدم». کار بنان و شجریان این تفاوت را هم داشت: بنان در مصراع دوم بیت اول خوانده بود: «گفتی کز این جهان به جهان دگر شدم». شجریان ظاهرا به نسخه‌ای دیگر از دیوان غزلیات یا کلیات سعدی مراجعه کرده بود که خواند: «گویی کز این جهان به جهان دگر شدم».

«ای کاروان آهسته ران»

شهرام ناظری

آهنگساز: محمد جلیل عندلیبی ● آلبوم: کیش مهر ● سال انتشار: ۱۳۶۵

همان قدر که شجریان، سعدی خوان است، شهرام ناظری را به مولوی خوانی‌هایش می‌شناسیم. با این حال بین آثار او نیز چند سعدی خوانی به چشم می‌خورد. یکی از شنیده شده‌ترین آنها، تصنیف «کاروان» از آلبوم «کیش مهر» است. آهنگسازی این تصنیف، نکته قابل تامل و تازه‌ای نداشت اما فراز و فرودها و پیچش‌های صدای ناظری آن را به اثری ماندگار تبدیل کرد. دیگرانی هم این غزل را خوانده‌اند از جمله علیرضا افتخاری.

«پای سرو بوستانی در گل است»

تاج اصفهانی

آهنگساز: تاج اصفهانی ● آلبوم: آواز همایون (صفحه) ● سال انتشار: ۱۳۱۲

تاج اصفهانی هم عاشق سعدی بود. یکی از سه آواز معروفش هم با شعر سعدی همراه بوده است؛ همان آوازی که سال ۱۳۱۲ در باغ سهم‌الدوله خواندش و بعدها ادعا کرد اولین خواننده‌ای هم که «مرغ سحر» را اجرا کرده خودش بوده است. در همان کنسرت باغ سهم‌الدوله، تاج آن روز خوانده بود: «پای سرو بوستانی در گل است/ سرو ما را پای معنی در دل است». این آواز، چنان سرمشق آوازخوان‌های مکتب اصفهان قرار گرفت که سطر به سطرش را می‌خواندند و می‌خواستند دقیقاً شبیه تاج بخوانند. خیلی صریح، باصلابت و آن قدر بی‌آلایش که انگار مبتنی بر دکلماسیون است.

سعدی و دیگر انواع موسیقی در ایران

سعدی با این‌که محبوب موسیقی کلاسیک ایرانی است، اما چندان از اهالی موسیقی پاپ دل نبرده است. البته طبیعت موسیقی پاپ هم همیشه این‌طور بوده که شعر یا در واقع ترانه خودش را طلب کرده است. با این حال در این سال‌ها چند باری خواننده‌های پاپ نیز از سعدی سراغ گرفته‌اند. محسن چاوشی که نخستین‌بار در آلبوم «من خود آن سیزدهم» سراغ شاعران کهن رفته بود اما از سعدی خوانده بود، در آلبوم «بی‌نام»، غزل «دل‌م تا عشقباز آمد...» را خواند. این قطعه که «راز» نام داشت با فضای موسیقی الکترونیک، مورد توجه قرار گرفت. دیگر انواع موسیقی مانند راک، در ابتدای شکل‌گیری‌شان در ایران به شعر کلاسیک توجه نشان می‌دادند. البته بیشتر هم به حافظ و مولانا نظر داشتند. هر چند نتیجه، چندان مطلوب هم نمی‌نمود و حالا هم که این سرمشقی شعر کلاسیک را به کناری نهاده است. یکی از آثار درخشان این سال‌ها بر اساس شعر سعدی، قطعه «قلاب» همایون شجریان است. از آنجا که این آثار را نمی‌توان کاملاً مبتنی بر پررئواز موسیقی کلاسیک ایرانی دانست و به تلفیق تن داده‌اند، این اثر را اینجا و نه در بخش موسیقی کلاسیک ایرانی آورده‌ایم. «قلاب» هم بسیار مورد توجه قرار گرفت. همایون، و جوه نمایشی شعر را به‌درستی اجرا کرده، اما موسیقی اثر از جایی به بعد، به ورطه موسیقی عامه‌پسند استامبولی و نواهایی آشنا و ملموس می‌افتد و حیف می‌شود.

صابر محمدی

ادبیات و هنر

چهارشنبه ۱۰ اردیبهشت ۱۴۰۰ ● شماره ۵۹۱۹

ضمایر [او]

درگذشت

یک بازیگر قدیمی

هوشنگ منصورخاکی

بر اثر ابتلا به کرونا درگذشت

خبر درگذشت هوشنگ منصورخاکی، بازیگر پیشکسوت و قدیمی سینمای ایران را اولین بار روز دوشنبه در یکی از گروه‌های فضای مجازی خواندیم که خسرو امیرصادقی (بازیگر قدیمی و تهیه‌کننده سینما) آن را منتشر کرده بود. بعدتر برخی خبرگزاری‌های رسمی هم آن را اعلام کردند.

هوشنگ منصورخاکی، بازیگر قدیمی سینما بود که در ۷۷ سالگی بر اثر ابتلا به کرونا درگذشت.

فرزند این بازیگر در گفت‌وگویی با ایسنا بیان کرد: حدود ۹ ماه بود که پدرم دچار عارضه مغزی شده بود اما این اواخر به کرونا مبتلا شد و متأسفانه ایشان را ساعت ۳ صبح ۳۰ فروردین ماه از دست دادیم.

مراسم تدفین این هنرمند صبح روز گذشته در قطعه هنرمندان برگزار شد اما نسل جوان احتمالاً شناختی از منصورخاکی نداشته باشد، چون **[او]** حدود ۱۰ سال خانه‌نشین بود و بیشتر بازی‌های او مربوط به دهه‌های ۵۰ تا ۷۰ بود.

هوشنگ منصورخاکی که بیشتر با اسم منصورخاکی شناخته می‌شد، در دهه ۸۰ و ۹۰ تنها در دو فیلم حضور داشت؛ یکی صنوبر محصول سال ۱۳۸۰ به کارگردانی مجتبی راعی که بازیگرانی چون حسین محبوب، محمود پاک‌نیت و پریش نظریه در آن بازی می‌کردند و روایتگر دوران نوجوانی حضرت امام خمینی (ره) بود و یکی هم فیلم ورزشی «بارانداز» محصول سال ۱۳۹۸ به کارگردانی مسعود رشیدی که بازیگرانی چون جعفر دهقان، شیوا خسرومهر و کیانوش گرامی در آن حضور داشتند. بارانداز در واقع آخرین حضور سینمایی منصورخاکی هم بود.

این بازیگر که ۱۰ خرداد سال ۱۳۲۲ در کرج متولد شد، سال ۱۳۵۰ وارد کار سینما شد و هم‌زمان در رشته ورزش‌های رزمی آن زمان از جمله کشتی‌کج فعال بود.

چندین سال قهرمان شنا بود و در اکثر فیلم‌های اکشن فعالیت داشت. قبل از انقلاب حدود ۱۲ فیلم سینمایی بازی کرد و در سه قسمت سریال تلویزیونی «چنگک» حضور داشت.

بعد از انقلاب نیز در ۲۵ فیلم سینمایی و ۱۲ سریال تلویزیونی بازی کرد. او همچنین یک فیلم هم در کشور مصر به نام «قلب من قدس / شیر سینا» بازی کرد که فیلمبرداری آن پنج سال به طول انجامید ولی هیچ‌گاه در کشور ایران اکران نشد.

او حدود هشت ماه نیز با بیماری پارکینسون و هیدرسفالی مغز مبارزه کرد. چهره منصورخاکی بیشتر مناسب نقش‌های منفی و فیلم‌های اکشن و حادثه‌ای بود، به همین دلیل هم کارگردان‌ها بیشتر از او برای این نقش‌ها و فیلم‌ها بهره می‌گرفتند.

کوسه جنوب (اساموئل خاچیکیان)، زخمه (خسرو ملکان)، دل نمک (امیر قویدل)، افعی (محمدرضا اعلامی)، یاران (ناصر مهدی‌پور)، مروارید سیاه (حبیب‌ا... بهمنی و شفیع آقامحمدیان)، دل و دشنه (مسعود جعفری جوزانی)، فرار از جهنم (شفیع آقامحمدیان)، توفان شن (جواد شمقدری) و... از جمله آثار زنده‌یاد منصورخاکی بود.

روحش شاد و یادش گرامی.

تعداد هنرمندانی که امسال بر اثر ابتلا به کرونا از دنیا رفته‌اند با درگذشت خاکی افزایش یافت. طبق خبرهای رسیده تعداد زیادی از هنرمندان این روزها مشغول بازی در فیلم‌ها و سریال‌ها هستند و این مرگ و میرها نگرانی‌ها را در این خصوص بیشتر کرده است. برای هنرمندان دیگر کشورمان آرزوی سلامتی داریم.

